

TWÓRCZOŚĆ PEDAGOGICZNA JAKO NIEZBĘDNA KOMPETENCJA STUDENTÓW KIERUNKÓW PEDAGOGICZNYCH

IWONA OLEKSA

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie

Doktorant KU w Rużomberku

STRESZCZENIE: Celem artykułu jest analiza twórczości pedagogicznej w aspekcie rozwoju kompetencji osobistych i zawodowych studentów kierunków pedagogicznych. Dokonano przeglądu definicyjnych ujęć twórczości i twórczości pedagogicznej w odniesieniu do pracy przyszłych nauczycieli. Uwzględniając specyfikę kształcenia na kierunkach nauczycielskich przedstawiono zadania szkoły wyższej w kontekście rozwoju twórczości studentów.

SŁOWA KLUCZOWE: twórczość pedagogiczna, kompetencje, rozwój osobisty i zawodowy.

Zmiany i przeobrażenia, które stają się udziałem współczesnego świata wywierają bezpośredni wpływ na oświatę oraz szkolnictwo wyższe a więc również na sposób kształcenia przyszłych pedagogów. Szkoła wyższa musi odnaleźć swoje miejsce w aktualnych realiach społecznych, politycznych i ekonomicznych, a przede wszystkim starać się, jak najlepiej sprostać potrzebom i zainteresowaniom studentów pedagogiki. Z nauką w szkole wyższej powinien wiązać się rozwój kompetencji niezbędnych do realizacji w przyszłości swojego powołania.

Dla potrzeb niniejszego artykułu przyjęto następującą definicję kompetencji: „wiedza teoretyczna i umiejętność praktyczna, wyróżniająca daną osobę łatwością sprawnej, skutecznej, odpowiadającej oczekiwaniom jakościowym, realizacji danych zadań. Działania osoby kompetentnej, w danej dziedzinie, winny spełniać obowiązujące w danej społeczności kryteria”¹.

Według Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej „przygotowanie do zawodu nauczyciela powinno prowadzić do nabycia kompetencji w następujących zakresach: dydaktycznym, wychowawczym i społecznym, KREATYWNYM,

---

¹ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Kompetencja>, dn. 29.09.2011. por. M. Babiarez, W. Duda, *Kompetencje [w:] Europejskie wyzwania w obszarze edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej*, Kielce 2011, s. 320-321.

prakseologicznym, komunikacyjnym i informacyjno – medialnym²². Współczesna uczelnia musi stać się kreatorem rozwoju przyszłego pedagoga. Poprzez wdrażanie do podejmowania działań innowacyjnych i twórczych student ma w przyszłości szansę wypracowania autorskiego systemu dydaktyczno – wychowawczego pozbawionego rutyny, a uwarunkowanego indywidualnymi kompetencjami, wiedzą i predyspozycjami osobowościowymi własnymi i uczniów.

POJĘCIE TWÓRCZOŚCI I ISTOTA TWÓRCZOŚCI PEDAGOGICZNEJ

Pojęcie twórczości ma wielowymiarowy i niejednoznaczny charakter, a jego znaczenie ulega ciągłemu rozszerzaniu. Tradycyjnie twórczość utożsamiano wyłącznie z działalnością wybitnych ludzi tworzących dzieła o trwałej wartości. W publikacjach E. P. Torrance'a twórczość określana jest, jako: „kopanie głębiej, patrzenie dwa razy, przewyższanie błędów, skakanie na głęboką wodą, podanie ręki przyszłości, sztuka patrzenia w przyszłość”²³. Psychologia humanistyczna nakreśliła koncepcję twórczości, jako postawy a samą twórczość interpretuje, jako wartość nadającą sens ludzkiej egzystencji, a zarazem środek prowadzący do zachowania zdrowia psychicznego. Człowiek jest postrzegany, jako istota twórcza, a dążenie do aktów twórczych jest atrybutem natury ludzkiej. A. H. Maslow rozumie twórczość jako: „potencjalność daną przy urodzeniu wszystkim ludziom lub ich większości, która najczęściej ginie lub zanika, czy też ulega zahamowaniu w miarę kulturalnej adaptacji osoby”²⁴. Według autora osoby twórcze cechuje szczególny sposób postrzegania rzeczywistości „potrafią one ujmować zjawiska fenomenologiczne w ich konkretności i niepowtarzalności (...), poddawać zjawiska kategoryzacji i klasyfikacji, rozpatrywać je abstrakcyjnie w związkach przyczynowo – skutkowych lub funkcjonalnych z innymi zjawiskami.”²⁵. Dla potrzeb niniejszej pracy twórczość jest rozumiana, jako aktywne i zaangażowane dążenie do przekształcenia określonej sfery otaczającej rzeczywistości⁶.

W obszarze takiej interpretacji pojęcia mieści się twórczość pedagogiczna. R. Schulz określa twórczość pedagogiczną, jako: „wszelkie intencjonalne formy rozwoju (wzbogacania) kultury wychowania – towarzyszące wykonywaniu pracy przez nauczycieli jako podmiotów edukacji formalnej – a wyrażające się

2 B. Muchacka, M. Szymański, *Kompetencje, jako transgresyjny potencjał nauczycieli*, w: *Nauczyciel w świecie współczesnym*, B. Muchacka, M. Szymański (red.), Kraków 2008, s.41.

3 D. Ekiert – Oldroyd, *Kreatywne rozwiązywanie problemów w kształceniu kierowniczej kadry oświatowej*, w: *Nowe teorie twórczości. Nowe metody pomocy w tworzeniu*, Szmidt K. J., Piotrowski K. T. (red.), Kraków 2002, s.151 – 155.

4 M. Adamska – Staroń, M. Piasecka, B. Łukasik, *Inny sposób myślenia o edukacji. metaforyczne narracje*. Kraków 2007, s. 53.

5 Tamże.

6 A. Piotrowska, *Niektóre warunki i metody kształcenia twórczości*, „Psychologia Wychowawcza” 1981, nr 1, s. 14-26.; J. Sikora, *Przygotowanie przyszłych nauczycieli do twórczości w pełnieniu ról zawodowych*, w: *Sztuka bycia uczniem i nauczycielem. Z zagadnień pedagogiki współlbycia*, W. Korzeniowska, A. Murzyn, U. Szuścik (red.), Kraków 2009.

w projektowaniu i / lub pionierskim wdrażaniu innowacji (zmian rozwojowych) do kształtowanego w danym systemie oświatowym – względnie trwałego w określonym przedziale czasu – zasobu pedagogicznego doświadczenia⁷.

Autor wyróżnia trzy rodzaje zachowań składających się na twórczość pedagogiczną:

- Samodzielne rozwiązywanie problemów
  - projektowanie celów, treści, metod realizacji, doboru środków;
- Zastosowanie w praktyce nowych rozwiązań;
- Asymilacja nowości w różnych ośrodkach socjalizacji⁸.

S. Popek opisuje następujące kategorie twórczości pedagogicznej:

- Proces twórczy w sytuacji dydaktyczno – wychowawczej;
- Wytwór przedmiotowy lub ideowy (środki dydaktyczne, modele lekcji i nowatorskie doświadczenia)
- Rozwój cech twórczej osobowości wychowanków, a także autokreacji⁹.

Twórczość pedagogiczna jest składową dwóch odrębnych pojęć: twórczego nauczania i nauczania do twórczości. Twórcze nauczanie rozumiane jest jako: „podejście dydaktyczne, które czyni z procesu uczenia się działanie bardzo interesujące, zajmujące (a nawet ekscytujące) i efektywniejsze niż tradycyjne. To również rozwijanie i modyfikowanie materiałów oraz sposobów nauczania, które rozbudzają zainteresowania uczniów i motywację do uczenia się”¹⁰.

Według K. J. Szmidta nauczanie do twórczości jest „nakierowane na rozwijanie indywidualnych zdolności uczniów do twórczego myślenia i działania”¹¹.

Definiowane pojęcia są ze sobą nierozzerwalnie związane, bowiem nauczanie do twórczości wymaga od nauczyciela twórczego nauczania, a więc wyzwalanie twórczości u uczniów jest niemożliwe bez umiejętności twórczych nauczyciela. R. Cibor zauważa, iż „twórcze nastawienie do świata nie jest czymś odświętnym, czego się używa w chwilach szczególnych natchnień. To styl życia przejawiający się w krytycyzmie i dociekliwości intelektualnej, poszukiwaniu nowych rozwiązań, doskonaleniu stanów zastanych, otwartości na nowe myśli, poglądy propozycje”¹².

Istotą twórczości pedagogicznej wydaje się wspólne bycie, wchodzenie w relacje interpersonalne w poczuciu radości przeżywania, wspólnego odkrywania siebie i świata oraz dochodzenia do wiedzy poprzez działanie, a nie zapamiętywanie podanych przez nauczyciela wiadomości. Nauczyciel staje się partnerem

⁷ R.Schulz, *Twórczość pedagogiczna: elementy teorii i badań*, Warszawa 1994, s.26 - 28 , 131 – 133, 170 – 171.

⁸ Tamże.

⁹ S.Popek, *Stymulatory i hamulce twórczej pracy pedagogicznej*, „Nauczyciel i Wychowanie” 1988, nr 3, s.78 –86.

¹⁰ K. J. Szmidt, *Pedagogika twórczości*, Gdańsk 2007.s.21.

¹¹ Tamże.

¹² R. Cibor, *Potencjał twórczy dziecka*, w: *Dziecko w świecie sztuki*, B. Dymara (red.), Kraków 1996, s 59.

zachęcającym ucznia do wysiłku na rzecz poznania i przyswojenia nowych wiadomości, umiejętności i rozwijania postaw. Wyzwała on radość dziecka z nieustannego dążenia do odkrywania prawdy o sobie i otoczeniu.

STUDIA PEDAGOGICZNE ETAPEM W ROZWOJU OSOBOWYM TWÓRCZEGO NAUCZYCIELA

Zdolność do twórczego myślenia i działania jest kompetencją pożądaną w zawodzie nauczyciela. Twórcze podejście do pracy jest dążeniem do niestereotypowego rozwiązywania problemów oraz kreatywnego stylu życia. Powinno stać się ono udziałem wszystkich, którzy podejmują się misji nauczania, wychowania i opieki. Studenci pedagogiki i wszystkich nauczycielskich kierunków studiów powinni być przygotowywani w toku nauki do podejmowania działań o charakterze twórczym oraz autorozwoju. Przystwojenie wyłącznie teoretycznych treści nie daje gwarancji, że przyszły nauczyciel będzie dobrym pedagogiem. Wiedza teoretyczna powinna stawać się podbudową w realizacji praktycznej nauki zawodu. Student musi mieć stworzoną szansę poznania swojej przyszłej pracy w konfrontacji z rzeczywistością szkolną. Praktyka stwarza możliwość rozwoju twórczej osobowości pedagogicznej. Również zajęcia dydaktyczne prowadzone w toku studiów pedagogicznych powinny inspirować młodych ludzi do twórczego myślenia. Zadania i zagadnienia samodzielnie opracowywane mają mieć charakter kreatywny, pobudzający do konstruktywnego rozwiązywania postawionych problemów. Student wdrażany do takiej aktywności podczas studiowania łatwiej odnajdzie się w przyszłej pracy. Nauczony radzenia sobie w trudnych sytuacjach dydaktyczno - wychowawczych – symulowanych w trakcie studiowania – łatwiej stawi czoła rzeczywistym problemom. Nie oznacza to jednak, że w trakcie studiowania można stać się twórczym studentem a potem nauczycielem. Poszczególne etapy życia stanowią etapy w rozwoju kreatywności. Studia mają przygotować przyszłych nauczycieli do otwierania się na drugiego człowieka i na siebie samego oraz wystrzegania się sztywnych ram i reguł w pracy pedagogicznej. Próby kreatywności podejmowanie podczas nauki w wyższej uczelni to okres przygotowujący do twórczej pracy pedagogicznej. Należy mieć świadomość, że rozwój twórczy to proces permanentny – trwający całe życie.

Według R. Kwaśnicy pełne przygotowanie zawodowe w przypadku pedagogów pozostaje sprzeczne z istotą pracy nauczycielskiej: „(...) kompetencje, których ona wymaga są ze swej natury zawsze niegotowe, wciąż niewystarczające i bezustannie pozostające w ruchu, w rozwoju, stale wymagające zmiany”¹³.

Konieczność twórczego rozwoju autor uzasadnia dwoma argumentami:

1. Niepowtarzalnością sytuacji edukacyjnych ze względu na uczestnictwo w interakcji z uczniem, którego zachowanie i potrzeby nie są do końca przewidywalne i jednoznaczne w aspekcie jego permanent-

---

¹³ R. Kwaśnica, *Wprowadzenie do myślenia o nauczycielu*, w: *Pedagogika*, Z. Kwieciński, B. Śliwerski, t.2, Warszawa 2010, s.294-309.

nego rozwoju. Każda relacja z wychowankiem to nowe doświadczenie wymagające nowatorskich pomysłów i przemyślanych rozwiązań: „Każda sytuacja wymaga więc nie tyle powtórzenia tego, co robiło się już w sytuacjach minionych, lecz raczej otwarcia na nowość i tworzenia swego sposobu bycia jakby od początku. Każdy uczeń – jako nowo napotkana osoba- wymaga od nauczyciela gotowości do tworzenia, tworzenia Pojmowanego jako wykroczenie poza to, co się już wie i umie, oraz poza to kim już się jest”¹⁴.

2. Komunikacyjnym charakterem pracy nauczyciela – poprzez wzajemne porozumiewanie nauczyciel i uczeń oddziałują na siebie, zaś skutków tego procesu nie da się w pełni zaplanować i przewidzieć. W procesie komunikacyjnym nauczyciel postrzegany jest przez ucznia w sposób całościowy – jako osoba. Nie jest możliwe pełne określenie i kontrola konsekwencji oddziaływań pedagogicznych, ponieważ poza świadomie stosowanymi środkami niebagatelny wpływ na nie ma również osobowość nauczyciela: „(...) nauczyciel wywiera wpływ na ucznia każdym swoim gestem i słowem, każdym zachowaniem, przez to kim jest jako osoba, przez to, jak rozumie świat innych ludzi i siebie samego, jak odnosi się do uczniów, do własnej osoby i przekazywanej wiedzy, przez to, co mógłby – i słusznie uznać za zachowanie prywatne, nie zaś profesjonalne.”¹⁵.

Twórczość powinna być konstytutywną cechą i codziennym obowiązkiem studenta pedagogiki. Nie można mówić o niej w kontekście incydentalnych przedsięwzięć i wielkich małych rzeczy robionych na pokaz, aby ucieszyć oko, usłyszeć poklask ze strony przełożonych i kolegów. Tak realizowane są formy pseudotwórczych zachowań. Nie da się bowiem być kreatywnym tylko w związku z potrzebą chwili. Do twórczego myślenia i działania student dojrzeva w toku osobowego i zawodowego rozwoju, budując swoje człowieczeństwo i profesjonalizm pedagogiczny na coraz trwalszych fundamentach. Przyszły pedagog powinien dążyć do stawania się refleksyjnym praktykiem, ponieważ: „droga do rozwoju w nauczycielstwie nie prowadzi przez próby kopiowania tego, co robią inni, ale przez krytyczną refleksję i wysiłek nad zrozumieniem własnej praktyki i jej kontekstu”¹⁶.

Krytyczne posługiwanie się wiedzą, poszukiwanie własnych uzasadnień dotyczących miejsca i roli nauczyciela w procesie edukacyjnym oraz metod, zasad, celów i środków niezbędnych do jego właściwego przebiegu powinno towarzyszyć studiowaniu

---

14 Tamże.

15 Tamże.

16 S. Dylak, *Nauczyciel – kompetencje i kształcenie zawodowe*, w: *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. III, T. Pilch, (red.), Warszawa 2004, s.562.

przyszłego pedagoga. Stopniowe wyzwianie się z przyjmowanych wcześniej konwencji na rzecz opracowywania własnych sposobów działania w zastanej rzeczywistości, opartych na osobistej koncepcji rozumienia świata to niezbędne postawy, które student musi wypracować podczas odbywania praktyk w placówkach nauczania, wychowania i opieki. Osiągnięcie tego wymaga od studenta podejmowania działań twórczych i innowacyjnych, krytycznego stosunku do zewnętrznych zasad i stereotypów, przekraczania narzuconej roli w aspekcie własnej autonomicznej tożsamości. Twórczy student powinien odczuwać świat przez pryzmat własnej osoby, jako integralnej całości, nie rozgraniczając powinności zawodowych od osobistych. Osiągnięcie tego jest możliwe dzięki identyfikacji osoby studenta z uniwersalnymi wartościami. Zatem twórczy rozwój jest uwarunkowany właściwym rozumieniem i urzeczywistnianiem wartości. Należy podkreślić, iż twórczej postawy, krytycznego rozumienia świata oraz budowania własnej koncepcji życia w oparciu o wartości uniwersalne nie można się nauczyć! Ten poziom rozwoju można osiągnąć poprzez trud pracy nad sobą i wysiłek osobisty ukierunkowany właściwą motywacją wewnętrzną i chęcią odniesienia sukcesu rozumianego przez pryzmat wzrastającej niezależności od presji zewnętrznego otoczenia. Kreatywny student stara się krytycznie dystansować do wzorców narzucanych przez otoczenie, ale równocześnie poszukuje własnego sposobu postępowania, zgodnego z preferowaną i urzeczywistnianą hierarchią wartości.

Rozwijając własną kreatywność student:

- Rozwija zdolność rozumiejącego odnoszenia się do świata, rzeczy i ludzi;
- Rozwija krytyczny stosunek do siebie, nabywa umiejętności autorefleksji, stale pogłębia rozumienie swojej roli;
- Interpretuje zastaną rzeczywistość, rozumiejąc proces jej nieustannej zmiany;
- Stara się dokonywać zmian w swoim postępowaniu w aspekcie zastanej rzeczywistości w taki sposób, by dochować wierności swoim przekonaniom moralnym, zachować własną hierarchię wartości, a jednocześnie nie ograniczać innych ludzi w ich prawach do wewnętrznej wolności i wyboru własnej drogi;
- Staje się zdolny do dialogu z innymi i samym sobą;
- Rozwija gotowość empatycznego rozumienia i akceptacji drugiej osoby;
- Uczy się konstruktywnej krytyki, stara się odnaleźć pozytywne przesłanki w poglądach, które odbiegają od jego własnych;
- Przyjmuje postawę niedyrektywną, proponuje, ale nie narzuca własnych pomysłów i sposobów postępowania, jest gotowy do negocjacji;

- Prowadzi refleksję hermeneutyczną, czyli krytycznie analizuje własne; i cudze doświadczenia;
- Jest zdolny do ambiwalencji ocen¹⁷.

R.Schultz¹⁸ wyróżnił 5 komponentów twórczej postawy:

1. wiedzę;
Twórcze podejście do własnej pracy i jej wyników, jest bardziej prawdopodobne u studenta, którego wiedza jest wewnętrznie uporządkowana, operatywna i heterogeniczna. Należy zachęcać młodzież do samodzielnego studiowania, wyszukiwania potrzebnych treści a wystrzegać się podawania gotowych informacji. Motywowanie do refleksji skłania do kreatywnego podejścia do omawianych zagadnień.
2. cechy intelektualne: otwartość, elastyczność, płynność i oryginalność myślenia, zdolność dostrzegania ładu w otoczeniu, niezależność intelektualna, inteligencja, uzdolnienia.
3. motywację;
Osoby posiadające wysoką autonomiczną motywację poznawczą są bardziej aktywne twórczo, zdolne do rozwoju własnych zainteresowań i zainteresowań.
4. cechy osobowości: niezależność, poczucie odrębności, odwaga, odpowiedzialność, oryginalność, bycie tolerancyjnym, odporność, wytrwałość, krytycyzm, poczucie własnej kompetencji, aktywność, witalizm, ekspresja, elastyczność.
5. system wartości o orientacji przyszłościowej (realizacja tego, co możliwe), orientacja innowacyjna (aprobata zmian), intelektualizm, indywidualizm i aktywizm (czynny stosunek do rozwiązywania problemów).

Twórczość pedagogiczna rozwija się również poprzez podmiotowe, a w konsekwencji pełnomocne funkcjonowanie. Według W. Puśleckiego: „podmiotowość jest zbiorem cech człowieka świadomego swoich odrębności, mającego poczucie godności i wartości osobistej znającego swoje prawa i obowiązki, aktywnie wykonującego swoje zadania w różnych dziedzinach, współdziałającego z innymi, twórczego, rozwiązującego napotykanne problemy, inicjującego różne działania, umiającego racjonalnie wybierać z wielorakich ofert, uznającego prawa innych do bycia sobą, asertywnego, empatycznego i odpowiedzialnego za swoje postępowanie¹⁹.”

S. Nalaskowski wyróżnia cztery właściwości działań podmiotowych:

1. „są podejmowane z przekonaniem o osobistym wpływie podmiotu na zdarzenia;

¹⁷ R. Kwaśnica, dz.cyt...s.294 – 309.

¹⁸ R. Schulz, dz. cyt...s.21.

¹⁹ W. Puślecki, *Nauczyciel pełnomocny*, w: *Rozwój zawodowy nauczyciela*, H. Moroz, (red.), Kraków 2005, s.174- 182.

2. regulatorem działań jest osobowość jednostki oraz cenione przez nią wartości,
3. zachowania podmiotu są niezależne od zmiennych, niekontrolowanych popędów i odporne na działanie mechanizmów sterowania zewnętrznego,
4. w procesie postępowania jednostki nie występuje zerwanie związku między podmiotem i wynikami jego postępowania, a odpowiedzialność za własne postępowanie i jego konsekwencje nie odłącza się od „Ja”²⁰.

Rozwojowi osobowości przyszłego twórczego pedagoga sprzyja nabywanie zachowań empatycznych, czyli „tworzenie trafnych wyobrażeń na temat tego, czego nie można zobaczyć, czyli tego, co dzieje się w wewnętrznym świecie drugiej osoby”²¹. Empatyczne zachowania sprzyjają lepszemu zrozumieniu w przyszłości sytuacji ucznia, innego nauczyciela i rodzica a przede wszystkim drugiego człowieka. Student pedagogiki powinien rozwijać umiejętność wieloaspektowego spojrzenia na problemy edukacyjne - oczami wszystkich zaangażowanych w jego rozwiązanie. Otwartość na problem jest gwarantem właściwego podejścia do jego rozwiązania w przyszłej pracy.

J. Masztalski wyodrębnił atrybuty empatii, będące postulatami do pracy pedagogicznej:

- „Empatia obejmuje aktywne słuchanie i rozpoznanie uczuć, służące pomocą. Jest to forma wyłączności, w której osoba empatyczna koncentruje uwagę wyłącznie na empatii – osoba empatyczna powinna rozpoznać uczucia i odpowiedzieć dostosowanym tonem osobie empatyzowanej.
- Empatia musi się wyrażać w werbalnych i niewerbalnych sygnałach potwierdzających „słyszenie” osoby empatyzowanej.
- Osoba empatyczna wyobraża sobie oraz rozumie i intuicyjnie czuje, co osoba empatyzowana odczuwa. Zachodzi tu proces selekcji, w którym osoba empatyczna weryfikuje swoje odczucia pod wpływem uczuć osoby empatyzowanej.
- Stała komunikacja uczuć odebranych zapewnia prawidłową interpretację odczuć osoby empatyzowanej.
- Osoba empatyczna powinna oferować tymczasową analizę uczuć bez ich oceniania.
- Osoba empatyzowana musi czuć zrozumienie osoby empatyzującej”²².

Na gruncie obowiązków zawodowych innym, ważnym zadaniem wydaje się doskonalenie studentów pedagogiki w zakresie aktualizowania wiedzy przedmiotowej i pedagogicznej, czyli samoedukacji. J. W. Eby i J. Smutny twierdzą,

20 S. Nałaskowski, *Humanizm i podmiotowość w wychowaniu*, Toruń 1992.

21 J. Mellibruda, *Ja – ty – my. Psychologiczne możliwości ulepszania kontaktów międzyludzkich*, Warszawa 2003. s.184.

22 J. Mastalski, *Integracja środowiska nauczycielskiego*, w: *Nauczyciel w świecie współczesnym*, B. Muchacka B., M. Szymański, (red.), Kraków 2008, s.50.

że: „Najbardziej inspirują dzieci nauczyciele, którzy je kochają i którzy sami uczą się z entuzjazmem”²³. Dzięki rozwijaniu własnych kompetencji i wiedzy praca nauczyciela staje się efektywniejsza, a on sam pewniejszy siebie, zmotywowany autonomicznie i zdolny do wieloperspektywicznego oglądu sytuacji dydaktycznej i wychowawczej. Według Cz. Banacha: „podstawowymi ideami edukacji nauczycielskiej są współcześnie otwartość i innowacyjność przy zapewnieniu odpowiednich relacji wartości wiedzy i umiejętności; elastyczność form i procesu kształcenia; wielość i wariantowość myślenia pedagogicznego i stanowisk metodologicznych; drożność form edukacji nauczycielskiej; humanizacja procesu kształcenia; naukowość, integracyjność i interdyscyplinarność(...)”²⁴. Student, który nie dostrzega potrzeby autokreacji z pewnością nie jest zdolny do twórczego myślenia i działania a więc realizacji w pracy pedagogicznej.

W zawodzie nauczyciela nie ma szans na zatrzymanie i odpoczynek – każda chwila w pracy z uczniem przynosi nowe wyzwania, dynamiczna praca wymaga dynamicznych osób, pełnych zapału i gotowych stale szukać nowych rozwiązań i pogłębiać swoją wiedzę i kompetencje pedagogiczne. Należy pamiętać o tym, że każdy z pedagogów jest współorganizatorem procesu dydaktycznego²⁵.

ZADANIA SZKOŁY WYŻSZEJ W ASPEKcie ROZWOJU TWÓRCZOŚCI STUDENTÓW

Współczesna szkoła wyższa powinna pełnić rolę podmiotu rozwijającego w studentach aktywność, kreatywność i postawy twórcze. Uczenie bycia twórczym dokonuje się tylko poprzez uczestnictwo w twórczym działaniu: „Można stworzyć potężną konstrukcję, cały system obejmujący istnienie i historię świata, a samemu bynajmniej nie mieszkać w tym ogromnym pałacu, ale w szopie obok (...)”²⁶. Twórcza szkoła, żeby nie sprowadzać studenta do funkcjonowania w „szopie” powinna być gotowa na wysiłek poprowadzenia go do osiągnięcia bram „pałacu”. Współczesność wymaga rozwijania myślenia krytycznego wobec wiedzy, a nie jedynie wypełniania instrukcji i uczenia na pamięć. Nauka bycia twórczym podczas studiowania pedagogiki powinna polegać na świadomym wykorzystywaniu możliwości własnych studentów, przy jednoczesnym wspieraniu ich wiedzą o stymulowaniu kreatywności oraz pomocą w doborze odpowiednich metod do rozwiązywania problemu.

Zadania szkoły wyższej w aspekcie rozwoju twórczości studentów jest:

- stymulowanie postaw twórczych studentów;
- dobieranie właściwych osób do zespołów zadaniowych;

---

23 J. Eby, J. F. Smutny, *Jak kształcić uzdolnienia dzieci i młodzieży*, Warszawa 1998, s. 57.

24 Cz. Banach, *Edukacja nauczycielska wobec zadań transformacji ustrojowej i reformy systemu edukacji*, w: *Nauczyciel w świecie współczesnym*, B. Muchacka, M. Szymański, (red.), Kraków 2008, s. 23.

25 Babiarsz M.: *Pedagog szkolny wobec wyzwań współczesnej szkoły*, w: *Profesjonalne funkcjonowanie nauczyciela* (red. nauk. J. Sempruch, M. Blachnik-Gesiarz), Częstochowa 2010.

26 S. Kierkegaard, *Bojaźń i drżenie*, Warszawa 1992.

- organizowanie pracy zespołów;
- kształcenie we współpracy kreatywnej;
- rozwijanie postawy pozytywnego myślenia i działania;
- rozwijanie umiejętności komunikacji interpersonalnych oraz negocjacji²⁷.

Aktywizacji studentów może sprzyjać właściwy dobór metod, które intensyfikowałyby działania twórcze jednostki.

Stymulowaniu postaw twórczych sprzyjają metody charakteryzujące się następującymi cechami:

- Angażują jednocześnie emocje i umysł;
- Uczą podejmowania decyzji i dokonywania wyborów;
- Umożliwiają pełne zaangażowanie w działanie;
- Pozwalają koncentrować się na treściach wywołujących zaciekawienie, odnosząc się do ich dotychczasowej wiedzy.
- Sprzyjają rozumieniu przeżywanych doświadczeń;
- Pozwalają na interdyscyplinarne postrzeganie zagadnienia;
- Umożliwiają łączenie wielu rodzajów aktywności podczas realizacji przedsięwzięcia;
- Pozwalają na dostosowanie tempa pracy i stopnia trudności podejmowanych zadań do indywidualnych możliwości;
- Rozwijają myślenie teoretyczne, procesy analizy i syntezy oraz proces przewidywania i weryfikowania hipotez;
- Wzmacniają dociekliwość i zapał twórczy;
- Ułatwiają przewidywanie i rozumienie konsekwencji własnych działań;
- Uwzględniają indywidualne zainteresowania, preferencje, zdolności i oczekiwania;
- Umożliwiają rozwój samodzielności praktycznej;
- Ułatwiają rozumienie kontekstu społecznego, w którym odbywa się akt twórczy;
- Zwiększają poczucie sprawstwa;
- Rozwijają umiejętności radzenia sobie w trudnych i nowych sytuacjach;
- Pielęgnują wytrwałość w dążeniu do celu;
- Uczą umiejętności wnioskowania²⁸.

Należy pamiętać, że wymiernikiem sukcesu w pracy pedagogicznej jest zaciekawienie studentów proponowanymi zadaniami, ich zaangażowanie i zapał twórczy oraz pozytywne emocje związane z wykonywaną pracą.

---

27 J. D. Antoszkiewicz, E. A. Antoszkiewicz, K. Piech, *Kształcenie kreatywności w praktyce gospodarczej*, w: *Nowe teorie twórczości. Nowe metody w tworzeniu.*, J. K. Szmidt, K. T. Piotrowski, (red.), Kraków 2002, s.164.

28 J. Uszyńska – Jarcom, *Warunki i sposoby stymulowania aktywności twórczej dziecka w systemie edukacji zintegrowanej*, w: *Psychopedagogika działań twórczych*, K. J. Szmidt, M. Modrzejewska – Świąłska, (red.), Kraków 2005, s. 234, 239 - 240.

Czynnikiem sprzyjającym kreatywności jest atmosfera rozumnej swobody, w której student jest w stanie wykorzystać maksymalnie swoje zdolności, przy osiągnięciu wewnętrznej satysfakcji z realizacji własnych pomysłów.

ZAKOŃCZENIE:

Autentyczna innowacyjność myślenia oraz działania twórczych studentów jest wynikiem z jednej strony pasji poznawczych a z drugiej – odwagi, która pozwala wspinać się po schodach kreatywności. Prawdziwa twórczość wymaga poczucia bezpieczeństwa i akceptacji. Student przekonany o słuszności swoich poczynań uczy się pokonywać przeszkody. Celem jego działań jest czynienie dobra. Taka postawa wymaga otwarcia na wartości i życia w zgodzie z samym sobą i światem. Twórczy student zna, ceni i stosuje w swoim życiu zasady etyczne oparte na triadzie wartości ogólnoludzkich. Korzysta z wiedzy naukowej w sposób praktyczny i wszystko co wie, umie i potrafi uczy się oddawać na użytek innym ludziom. Kreatywny student widzi w uczniu drugiego człowieka, wie, że należy stworzyć mu szansę rozwoju w atmosferze wzajemnej akceptacji, podmiotowości i radości ze współbycia. Rozumie, iż: „celem edukacji jest nie tyle bycie twórcą, lecz uświadomienie sobie komu lub czemu służą wywołane zmiany, by ktoś stał się lepszy, by odczuwał piękno, by był pięknem. Tworząc bowiem zawsze dajemy coś sobie i coś od siebie.”²⁹.

PEDAGOGICAL CREATIVITY AS A NECESSARY COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS

IWONA OLEKSA

ABSTRACT: The aim of the article is the analysis of the pedagogical work in terms of development of personal and professional competence of students at pedagogical faculties. There has been performed a review of definitional concepts of creativity and teaching creativity in relation to future teachers' work. Considering the specific of teaching at teacher training courses, the purposes and tasks of college have been introduced in the context of students' creativity development.

KEY WORDS: teaching creativity, competence, personal and professional development

---

29 W. Andrukiewicz, *Edukacja integralna*, Kraków 2001.